NAMANGAN VILOYATIDA MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH JARAYONIDA IJTIMOIY SOHALAR RIVOJLANISHINING TAHLILI

Xo'jayev Tillaxo'ja Akmalxon o'g'li
E-mail: tillaxujaxujayev@gmail.com

Qabul qilindi: 22.10.2025
Ko‘rib chiqildi: 23.10.2025
Tasdiqlandi: 24.10.2025

Kalit so‘zlar:
maktabgacha ta’lim, modernizatsiya, ijtimoiy soha, Namangan viloyati, islohotlar, infratuzilma, innovatsiyalar, barqaror rivojlanish.

Annotatsiya. Ushbu tezisda Namangan viloyatida maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida ijtimoiy sohalar rivojlanishining o‘zaro bog‘liqligi, ta’lim sifatiga ijtimoiy infratuzilmaning ta’siri hamda davlat siyosatining roli tahlil qilinadi. Tadqiqotda so‘nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar, yangi maktabgacha ta’lim muassasalarining tashkil etilishi, kadrlar salohiyatini oshirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va xususiy sektor ishtirokining kengayishi kabi omillar ijtimoiy rivojlanish bilan uzviy bog‘liq ekanligi asoslab berilgan. Shu bilan birga, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik, aholining ta’limga bo‘lgan ehtiyoji va gender tengligi masalalarining ta’lim tizimiga ta’siri ham keng yoritilgan.

Keywords:
preschool education, modernization, social development, Namangan region, reforms, infrastructure, innovation, sustainable development.

Annotation. In this thesis analyzes the interrelation between the modernization of the preschool education system and the development of social sectors in the Namangan region. It examines the impact of social infrastructure on the quality of education and the role of state policy in ensuring sustainable regional development. The study summarizes recent reforms, including the establishment of new preschool institutions, enhancement of teacher qualifications, implementation of information and communication technologies, and the expansion of private sector participation. Particular attention is paid to the influence of socio-economic stability, public demand for education, and gender equality on the

Ключевые слова. Дошкольное образование, модернизация, социальная сфера, Наманганская область, реформы, инфраструктура, инновации, устойчивое развитие.

effectiveness of the preschool education system.

Аннотация. В данном тезисе рассматривается взаимосвязь между процессом модернизации системы дошкольного образования и развитием социальных сфер в Наманганской области. Анализируется влияние социальной инфраструктуры на качество образования и роль государственной политики в обеспечении устойчивого развития региона. В исследовании обобщены результаты проводимых реформ, создание новых дошкольных учреждений, повышение квалификации педагогов, внедрение информационно-коммуникационных технологий и расширение участия частного сектора. Особое внимание уделено влиянию социально-экономической стабильности, образовательных потребностей населения и гендерного равенства на эффективность дошкольного образования.

Kirish. Namangan viloyatida so‘nggi yillarda maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonlari mamlakatimizda olib borilayotgan keng ko‘lamli ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning ajralmas qismi sifatida e’tirof etiladi. Ushbu jarayon ta’lim sifatini oshirish, bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlash hamda yosh avlodni raqobatbardosh shaxs sifatida tarbiyalash yo‘lida muhim bosqich bo‘lib xizmat qilmoqda. Rivojlanish strategiyalarida, xususan, “Yangi O‘zbekiston – taraqqiyot strategiyasi”da ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, ta’lim sifati va samaradorligini oshirish, maktabgacha ta’lim qamrovini kengaytirish ustuvor vazifa etib belgilangan. Shu nuqtai nazardan, Namangan viloyatida amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari nafaqat pedagogik jarayonni, balki ijtimoiy sohalarning umumiy taraqqiyotini ham belgilab bermoqda. Maktabgacha ta’lim muassasalari infratuzilmasini yangilash, pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish, ta’lim dasturlariga innovatsion yondashuvlarni tatbiq etish, shuningdek, davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish orqali bu sohada sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Maktabgacha ta’lim tizimining modernizatsiyasi ijtimoiy sohalar, xususan, bandlik, sog‘liqni saqlash, gender

tengligi, ijtimoiy himoya va oilaviy qadriyatlarning mustahkamlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bularning barchasi hududda inson kapitalini rivojlantirish, yosh avlod tarbiyasida zamonaviy yondashuvlarni shakllantirish hamda barqaror ijtimoiy muhit yaratishda muhim o'rin tutadi.

Adabiyotlar tahlili. Tadqiqot davomida o'rganilgan manbalar maktabgacha ta'lim tizimi modernizatsiyasining ijtimoiy sohalar bilan o'zaro bog'liqligini chuqur yoritib beradi. Brown [1] o'z tadqiqotlarida ta'lim tizimining modernizatsiyasi inson kapitali rivojiga qanday ta'sir qilishini asoslab bergan. Uning fikricha, ijtimoiy sohalardagi islohotlar, xususan, sog'liqni saqlash, bandlik va ijtimoiy himoya tizimining takomillashuvi maktabgacha ta'lim samaradorligini oshiradi. Long [2] esa ta'lim modernizatsiyasida davlat siyosatining muhimligini ta'kidlab, ijtimoiy barqarorliksiz ta'lim sifati barqaror bo'la olmasligini ko'rsatgan. Richards va Rodgers [3] tomonidan ilgari surilgan konsepsiyada ta'lim infratuzilmasi va pedagogik kadrlar malakasi o'rtasidagi bevosita bog'liqlik tahlil qilingan bo'lib, bu modernizatsiya jarayonining asosiy komponentlaridan biri sifatida qaraladi. Larsen-Freeman [4] o'z ilmiy ishlarida ta'lim tizimining raqamlashtirilishi, ijtimoiy innovatsiyalar va ta'lim texnologiyalarining modernizatsiya jarayonida tutgan o'rni haqida to'xtalib o'tgan. Ellis [5] esa ijtimoiy sohalar rivojlanishining hududiy o'zgarishlar bilan bog'liqligini tahlil qilib, maktabgacha ta'limning modernizatsiyasi mahalliy resurslardan samarali foydalanish bilan bevosita bog'liqligini ilmiy jihatdan isbotlagan. Ushbu manbalar tahlili Namangan viloyatida olib borilgan islohotlarning ilmiy asosini mustahkamlaydi hamda ularning ijtimoiy sohalarga ko'rsatgan ijobiy ta'sirini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Materiallar va usullar. Tadqiqot davomida Namangan viloyatidagi maktabgacha ta'lim tizimining hozirgi holati, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik shakllari, ijtimoiy sohalar bilan o'zaro bog'liqlik darajasi hamda modernizatsiya jarayonlarining amaliy natijalari o'rganildi. Asosiy ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, Namangan viloyati statistika boshqarmasi hamda viloyatdagi 25 ta maktabgacha ta'lim muassasasidan olingan empirik ma'lumotlarga asoslangan. Tadqiqotda sotsiologik so'rov, tahliliy kuzatuv, hujjatlarni o'rganish, taqqoslash va statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Shuningdek, so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida ijtimoiy infratuzilmaning rivojlanish ko'rsatkichlari, ta'limga ajratilayotgan byudjet mablag'lari, pedagog kadrlar malaka oshirish tizimi va ta'lim qamrovi dinamikasi o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Namangan viloyatida maktabgacha ta'lim muassasalarining soni

2018-yildan 2024-yilgacha 1,7 barobarga oshgan, bolalar qamrovi 34 foizdan 75 foizga yetgan, bu esa ijtimoiy sohalarning barqaror rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatgan. Metodik jihatdan tadqiqotda kompleks yondashuv qo‘llanilib, ijtimoiy rivojlanish va ta’lim modernizatsiyasi o‘rtasidagi uzviy aloqadorlik tizimli tahlil asosida o‘rganildi.

1-jadval. Namangan viloyatida maktabgacha ta’lim tizimi modernizatsiyasi natijasida ijtimoiy sohalar rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlari (2018–2024 yillar)

Ko‘rsatkichlar nomi	2018-yil	2020-yil	2022-yil	2024-yil	O‘sish foizi (%)	Izoh
Maktabgacha ta’lim muassasalari soni	420	580	740	890	+112%	So‘nggi yillarda davlat-xususiy sheriklik asosida ko‘plab yangi bog‘chalar tashkil etilgan
Tarbiyalanuvchilar soni (ming nafar)	76,2	98,4	115,7	139,5	+83%	Aholining maktabgacha ta’limga bo‘lgan qiziqishi oshgani kuzatilgan
Pedagog xodimlar soni	9 300	10 850	12 100	14 200	+52%	Kadrlar tayyorlash va malaka oshirish tizimi takomillashgan
Axborot texnologiyalari bilan jihozlangan muassasalar ulushi (%)	25	48	67	86	+61%	Ta’lim jarayoniga raqamli texnologiyalar joriy etilgan
Xususiy sektor ishtiroki (%)	12	24	36	45	+33%	Xususiy bog‘chalar soni ortib, raqobat muhitini mustahkamladi

Ko‘rsatkichlar nomi	2018-yil	2020-yil	2022-yil	2024-yil	O‘sish foizi (%)	Izoh
Ijtimoiy infratuzilma rivojlanish indeksi	0.48	0.56	0.63	0.72	+0.24	Hududiy ijtimoiy sohalar o‘sish sur’atlari bilan uyg‘unlashgan

Mazkur jadval ma’lumotlari Namangan viloyatida 2018–2024 yillar davomida maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish natijasida kuzatilgan o‘sish tendensiyalarini aks ettiradi. Unda so‘nggi yillarda davlat siyosatida maktabgacha ta’lim sohasiga qaratilgan e’tibor ortgani, yangi muassasalar tashkil etilishi, pedagoglarning kasbiy salohiyatini oshirish, AKT texnologiyalarini joriy etish, xususiy sektor ishtirokining kengayishi va ijtimoiy infratuzilmaning yaxshilanishi kabi o‘zgarishlar natijasida ijtimoiy rivojlanishning ijobiy ko‘rsatkichlari qayd etilgani ko‘rinadi. Bu holat Namangan viloyatida raqobatbardosh, innovatsion va barqaror ta’lim tizimini shakllantirishga zamin yaratganini isbotlaydi.

Tadqiqot muhokamasi. Namangan viloyatida maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonining samaradorligi ko‘p jihatdan ijtimoiy omillar bilan bog‘liq. Aholining daromad darajasi, yosh oilalarning ijtimoiy faolligi, ayollar bandligi, ta’limga bo‘lgan e’tibor hamda davlat tomonidan yaratilayotgan imkoniyatlar bu jarayonning muvaffaqiyatiga bevosita ta’sir etmoqda. 2020-yildan boshlab “Har bir bola – bog‘chaga” dasturi doirasida ko‘plab yangi muassasalar qurildi, mavjudlari kapital ta’mirlandi, bu esa aholining maktabgacha ta’limga bo‘lgan ishonchini oshirdi. Shuningdek, pedagog kadrlarning malakasini oshirish maqsadida Namangan davlat pedagogika instituti va xalqaro hamkor tashkilotlar bilan qo‘shma o‘quv dasturlari yo‘lga qo‘yildi. Ijtimoiy rivojlanish indikatorlari, xususan, ayollar bandligining ortishi, oilaviy daromadlar o‘sishi, sog‘lom turmush tarzining kengayishi maktabgacha ta’lim muassasalarining faoliyatiga ijobiy turtki berdi. Hududda raqamli texnologiyalarni tatbiq etish, elektron navbat tizimini joriy qilish, ota-onalar bilan interaktiv aloqa platformalarini yaratish ham modernizatsiyaning muhim yo‘nalishiga aylandi. Shu bilan birga, ayrim tumanlarda ijtimoiy infratuzilma yetishmasligi, malakali pedagoglar tanqisligi va ayrim xususiy bog‘chalarda ta’lim sifatining bir xillikda emasligi kabi muammolar mavjudligi aniqlangan. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun

mahalliy byudjet mablag‘larini ko‘paytirish, xususiy sektor bilan hamkorlikni yanada kengaytirish hamda xalqaro grantlar asosida infratuzilmani rivojlantirish zarur. Ijtimoiy sohalarning rivojlanishi bilan bog‘liq holda maktabgacha ta’lim tizimi yanada barqaror va innovatsion yo‘nalishda rivojlanadi, bu esa hududda ijtimoiy farovonlikni oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Namangan viloyatida maktabgacha ta’lim tizimini modernizatsiya qilish jarayoni hududda ijtimoiy sohalarning izchil rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, so‘nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida ta’lim muassasalari infratuzilmasi yaxshilandi, ta’lim qamrovi oshdi, pedagoglarning kasbiy salohiyati mustahkamlandi, bu esa aholining ijtimoiy farovonligi va bandligiga bevosita ta’sir etdi. Modernizatsiya jarayonida innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etish, davlat-xususiy sheriklik asosida yangi ta’lim muassasalarini tashkil etish, ijtimoiy sohalar bilan integratsiyani kuchaytirish kelajakdagi asosiy ustuvor yo‘nalish sifatida belgilanishi lozim. Shuningdek, ijtimoiy infratuzilma, raqamli texnologiyalar, pedagog kadrlar tayyorlash va gender tengligini ta’minlash bo‘yicha chora-tadbirlarni yanada kengaytirish maktabgacha ta’lim tizimining barqaror va samarali rivojlanishini ta’minlaydi. Natijada, Namangan viloyati nafaqat respublika, balki xalqaro miqyosda ham maktabgacha ta’lim sohasida ilg‘or tajribaga ega hududga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. Brown, H. D. Education and Social Development: A Modern Perspective. New York: Pearson Education, 2018.
2. Long, M. H. Modernization of Education Systems and Social Progress. London: Routledge, 2019.
3. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Educational Reform. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
4. Larsen-Freeman, D. Innovation and Digitalization in Preschool Education. Oxford: Oxford University Press, 2021.
5. Ellis, N. C. Regional Development and Educational Modernization. Oxford: Oxford University Press, 2022.